

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-55>

УДК 657

ПОРЯДОК ОПЛАТИ ЕЛЕКТРОННИХ ЛИСТКІВ ТИМЧАСОВОЇ НЕПРАЦЕЗДАТНОСТІ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЗА ЇХ ВИКОНАННЯМ

THE PROCEDURE FOR PAYMENT OF E-MAILS OF TEMPORARY INCAPACITY FOR WORK AND THE ORGANIZATION OF INTERNAL CONTROL OVER THEIR IMPLEMENTATION

Копчикова Інна Вікторівна

кандидат економічних наук, доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7752-1603>

Korchykova Inna

Vinnytsia Institute of Trade and Economics
of State University of Trade and Economics

У статті досліджено методи внутрішнього контролю за виплатами працівникам із фонду соціального страхування. Розкрито алгоритм призначення допомоги по тимчасовій втраті працездатності. Визначено порядок призначення та терміни виплати допомоги по тимчасовій втраті працездатності. Наведено строки проходження всіх етапів листка по тимчасовій непрацездатності. Розкрито особливості щодо отримання коштів на оплату е-лікарняних. Поетапно описано заходи, які має вжити роботодавець для оплати електронного листка. Наведено контрольні процедури стосовно відображення в бухгалтерському обліку фактів фінансового життя, щодо виплат працівникам у первинних документах, регістрах бухгалтерського обліку. Визначено форми звітності за допомогою яких Фонд соціального страхування слідкує за обігом страхових коштів.

Ключові слова: листок непрацездатності, контроль, повідомлення про виплату лікарняних застрахованим особам, заява-розрахунок, кабінет страхувальника.

Changes in economic, political and social relations require the search for new ways to improve social protection, among which an important place is occupied by the social security system. Given that the basis of economic development of any country is a healthy, educated and prosperous society, there is a need to study social insurance for temporary disability in Ukraine in order to identify major problems and make recommendations for their solution. The purpose of the article is to determine the procedure for payment of electronic sick leave, control over their implementation, and study the organization of internal control of payments to employees on sick leave. The research process uses scientific methods based on the dialectical method of cognition of phenomena and processes and a set of general epistemological research methods. Methods of induction and deduction, theoretical generalization and comparison, modeling method, logical method, observation method are also used. The article examines methods of internal control over payments to employees from the social insurance fund. The algorithm for assigning assistance for temporary disability has been revealed. The order of appointment and terms of payment of benefits for temporary loss of working capacity have been defined. The deadlines for passing all stages of the temporary disability sheet are given. The peculiarities of obtaining funds for payment of e-hospitals have been revealed. Steps to be taken by the employer to pay for the e-mail are described step by step. The control procedures regarding the reflection in accounting of the facts of financial life, regarding payments to employees in primary documents, accounting registers are given. Reporting forms have been defined, with the help of which the Social Insurance Fund monitors the circulation of insurance funds. The introduction of electronic sick leave processes is a step towards depaperization not only of the health care sector, but also towards the development of an effective system of electronic document management, which minimizes corruption risks of unjustified loss of working capacity and simplification of insurance payments.

Keywords: sheet of incapacity for work, control, notification of payment of sick leave to insured persons, statement-calculation, policyholder's office.

Постановка проблеми. Розвинена система соціального захисту є невід'ємною частиною соціальної політики будь-якої цивілізованої держави, основною функцією якої є забезпечення певного рівня життя та якості життя. Слід підкреслити, що підвищення рівня життя населення в умовах обмеженості бюджетних ресурсів потребує пошуку шляхів оптимального поєднання солідарності та індивідуальної відповідальності, універсальності та категоризації в механізмі фінансування соціального захисту, а також компромісу в суспільстві між державами. Страхування з тимчасової втрати працездатності займає особливе, але не останнє місце в системі соціального забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В Україні теоретико-методологічні, методологічні та прикладні питання комплексної проблеми соціального захисту населення були і є предметом постійних досліджень провідних вітчизняних вчених: С. Алексєєвої, В. Бабкіної, Н. Внукової [1], Н. Борецької, К. Гаджієвої, Н. Кузьминчук [1], В. Куценко, О. Лаврик [3], О. Лукашева, В. Скуратовський, та ін. Питання соціального страхування з тимчасової втрати працездатності досліджували такі вітчизняні вчені, як М. Бойко, Л. Васечко, О. Губар, І. Гуменюк, В. Закревський, О. Мельник, В. Пліса, М. Шаварина [9] та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення порядку оплати електронних лікарняних, контроль за їх виконанням та дослідження організації внутрішнього контролю розрахунків за виплатами працівникам за листками непрацездатності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Працівники управління та бухгалтери діють відповідно до своєї посади, проводять попередній, поточний та наступний контроль. Суб'єкти бухгалтерського обліку виконують контрольні процедури стосовно відображення в бухгалтерському обліку фактів фінансового життя, щодо виплат працівникам у первинних документах, реєстрах бухгалтерського обліку, а також у звітах про регулювання та управління:

- перевірка поточного соціального пакету щодо відповідності чинним законам, правилам колективного договору та обліку виплат працівникам;
- встановлення точності розрахунку суми соціальних гарантій, які залежать від продуктивності трудових обов'язків;
- гарантування єдиних методів облікового відображення оплати праці та форму-

вання, фінансової, податкової, фактичної та управлінської звітності.

Бухгалтер перевіряє обґрунтованість виплат працівникам відповідно до відповідних документів, чинного законодавства та за колективним договором.

Раціоналізація вимагає процесу організаційно-методичних контрольних заходів, заснованих на необхідності ефективного здійснення внутрішнього контролю за операціями з нарахування та виплатами працівникам за листками непрацездатності. Процес розуміється як визначена узгоджена послідовність виконання певних завдань для досягнення мети.

Послідовність внутрішнього контролю за виплатами працівникам відповідає організаційним, процедурним, ефективним та інспекційним завданням.

Правова фаза контролю зосереджена на правильності оформлення та затвердженні первинних документів щодо нарахування та виплат працівникам за листками непрацездатності на основі фактів господарського життя в системі бухгалтерського обліку.

Застосування методу раціоналізації вимагає процесу організаційно-методичних контрольних заходів, заснованих на необхідності ефективного здійснення внутрішнього контролю за операціями з нарахування та виплатами працівникам за листками непрацездатності.

Процес розуміється як визначена узгоджена послідовність виконання певних завдань для досягнення мети.

Метод послідовності внутрішнього контролю за виплатами працівникам із Фонду соціального страхування відповідає організаційним, процедурним, ефективним та інспекційним завданням.

Підставами для прийняття рішення органом Фонду для проведення перевірки листка непрацездатності є:

- 1) звернення страхувальника (роботодавця), комісії (уповноваженого) із соціального страхування підприємства, установи, організації;
- 2) звернення застрахованої особи щодо обґрунтованості виданого йому листка непрацездатності;
- 3) виявлення невідповідностей у відомостях, що містяться в Електронному реєстрі листків непрацездатності;
- 4) повідомлення від Національної служби здоров'я України про виявлення невідповідностей або застережень до даних, що міс-

тяться в медичному висновку про тимчасову непрацездатність за результатом заходів з верифікації даних в електронній системі охорони здоров'я;

5) звернення уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції;

6) запитів правоохоронних органів та рішень суду [5].

Право на компенсацію по тимчасовій непрацездатності з'являється протягом 10 днів після закриття електронного лікарняного.

Алгоритм призначення допомоги такий же, як і для лікарняного в паперовій формі:

– кількість днів непрацездатності, які оплачуються роботодавцем та фондом соціального страхування, визначається на підставі електронного листка непрацездатності;

– розмір компенсації по тимчасовій непрацездатності розраховується з урахуванням трудового стажу працівника;

– заповнюється заява-розрахунок та подається до відділення Фонду за місцем реєстрації.

Нараховані лікарняні виплачуються у найближчий після дня їх призначення строк, установлений в установі для виплати зарплати. З оплатою перших 5 днів лікарняних питань не виникає, а от з допомогою по тимчасовій непрацездатності потрібно дещо розібратись.

Виплати лікарняних призначає комісія установи або уповноважений із соціального страхування. Якщо рішення позитивне, то бухгалтерія нараховує виплати. Строк виплати лікарняних прив'язаний до дати рішення про призначення допомоги.

Щоб виплата лікарняних була вчасною, комісія установи чи уповноважений із соці-

ального страхування має невідкладно передати бухгалтеру протокол засідання комісії [4]. Бухгалтер обчислює лікарняні та в найкоротші строки подає до Фонду соціального страхування належним чином оформлену заяву-розрахунок. За результатами розгляду отриманих документів, Фонд соціального страхування перераховує установі на окремий поточний рахунок лікарняні для виплати працівникам, які зазначені у заяві-розрахунку. Установлені строки проходження всіх паперових етапів подано у табл. 1:

Згідно Порядку видачі (формування) листків непрацездатності в Електронному реєстрі листків непрацездатності, статус «Готовий до сплати» е-лікарняний набуває через 7 днів після дати закриття, тоді е-лікарняний вважається виданим [8].

З запровадженням електронної лікарні роботодавці та страховики вже в перший день можуть побачити, що застрахована особа захворіла та швидко та легко розрахувати необхідні виплати.

Проте є особливості щодо отримання коштів на оплату е-лікарняних, а саме – порядок оформлення заяв-розрахунків та нарахування страхових платежів на основі е-лікарняних.

Комісії із соціального страхування (уповноважені) на підприємствах продовжують свою роботу, призначаючи матеріальне забезпечення, як і раніше, незалежно від типу лікарняного – електронного чи паперового. Вони зберігають функціональність, передбачену Положенням про комісію (уповноваженого) із страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Роботодавець отримує повідомлення про відкриття е-лікарняного в кабінеті страху-

Таблиця 1

Терміни оформлення лікарняних [2]

Протокол комісії (рішення уповноваженого)	Заява-розрахунок	Зарахування коштів ФСС на спецрахунок страхувальника	Виплата лікарняних	Повідомлення про виплату коштів
10 днів (з дня набуття е-лікарняного статусу "Готовий до сплати" або з дня подачі працівником паперового лікарняного на розгляд комісії/уповноваженого)	5 робочих днів (з дня рішення комісії / уповноваженого)	10 робочих днів	У найближчий день виплати зарплати (за місяць або аванс) після дня призначення для лікарняних за перші 5 днів та дня отримання з ФСС для решти лікарняних	1 місяць 3 дня виплати

вальника на веб-порталі електронних послуг Пенсійного фонду України. Щоб дізнатися, чи закрито листок непрацездатності працівника, йому потрібно слідкувати за ним у кабінеті страхувальника на інформаційному порталі електронних послуг Пенсійного фонду України.

Підстави для призначення матеріального забезпечення по е-лікарняному у роботодавця виникають в разі закриття е-лікарняного, а у разі вагітності та пологів – у разі відкриття е-лікарняного.

У Фонді соціального страхування стверджують, що з моменту впровадження електронних листків непрацездатності для роботодавців майже нічого не змінилося. Заходи, які має вжити роботодавець для оплати електронного листка:

Крок 1. Про відкриття електронного листка непрацездатності в кабінеті страхувальника на інформаційному порталі електронних послуг Пенсійного фонду України роботодавець отримує повідомлення. Також на веб-порталі електронних послуг Пенсійного фонду України він може ознайомитися з інформацією про закриття листка непрацездатності.

Крок 2. Лише у разі закриття такого лікарняного роботодавець має підстави для нарахування матеріального забезпечення за е-лікарняним (а у разі вагітності та пологів – при відкритті). Роботодавець може такий е-лікарняний або роздрукувати або залишити в електронному вигляді. На нашу думку, механізм оплати е-лікарняних ще не відшліфований, тому такий лікарняний краще надрукувати.

Крок 3. Відділ кадрів готує інформацію про страховий стаж працівника, на якого надійшов електронний лікарняний, та надає дані про страховий стаж та кількість днів, які підлягають оплаті за рахунок роботодавця та Фонду. При цьому рішення про призначення матеріального забезпечення приймається комісією (уповноваженим) із соціального забезпечення на підприємстві.

Крок 4. Комісія (уповноважений) соціального забезпечення складає рішення про призначення або відмову у призначенні допомоги та передає його до бухгалтерії. У рішенні вказується загальна кількість днів виплати, в тому числі нарахованих на рахунок Фонду соціального страхування.

Крок 5. Бухгалтерський відділ розраховує лікарняні (декретні) виплати на підставі електронного лікарняного (або його паперової роздруковки) та рішення комісії (уповноваженого) із соціального страхування.

Крок 6. Бухгалтерія протягом 5 робочих днів готує заяву-розрахунок та подає його до відділення Фонду соціального страхування за місцем реєстрації.

Зазначимо, що роботодавці створюють заяви-розрахунки окремо за електронними лікарняними та паперові лікарняними для отримання фінансування. Це пов'язано з тим, що електронні лікарні не мають серії та мають оновлені коди тимчасової непрацездатності.

Крок 7. Після отримання коштів на спецрахунок та виплати лікарняних (декретних) сум протягом місяця необхідно подати Повідомлення про виплату коштів застрахованій особі до відділення Фонду соціального страхування.

Заяву-розрахунок до Фонду соціального страхування (С1100101) та Повідомлення про виплату коштів застрахованим особам (С1100201) можна легко подати за допомогою програми М.Е.Дос.

Зокрема, серед користувачів такої інформації є Фонд соціального страхування, оскільки п. 13 Порядку № 328 передбачає, що «інформація з Реєстру передається до ризик-орієнтованої інформаційно-аналітичної системи Фонду соціального страхування» [6]. Фонд проводить перевірки згідно з Порядком № 23 [7], яким, зокрема, передбачено, що до графіка планових перевірок включаються страхувальники, у яких спостерігається збільшення кількості оплачуваних лікарняних та/або днів тимчасової непрацездатності (вагітність та пологи) та/або розмір матеріальних виплат на ці цілі у звітному періоді порівняно з відповідним періодом минулого року. Очевидно, що більшість електронних лікарняних роботодавці тепер повинні будуть оплачувати (оскільки паперові лікарні раніше можна було «непомітити»), що відповідно збільшить кількість оплачуваних лікарняних, а отже – зростання ризику потрапити до графіку перевірок.

Фонд соціального страхування слідкує за обігом страхових коштів за допомоги таких звітів:

- повідомлення про виплату лікарняних застрахованим особам. Його подають упродовж місяця страхувальники, які відправляють до Фонду соціального страхування заяви-розрахунки та отримують за ними фінансування;
- заява-розрахунок – включає колонки про страховий стаж, номер е-лікарняного тощо.

Крім того, слід зазначити, що інформація з Реєстру електронних лікарняних про нещасні

випадки та професійні захворювання в обсязі, необхідному для розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань та травм на виробництві, буде надано Державній службі України з питань праці.

Висновки. Одним із шляхів удосконалення системи соціального страхування з тимчасової втрати працездатності є заохочення роботодавців до соціалізації власної компанії, тобто пропонування працівникам «соціальний пакет» у вигляді медичного страхування чи страхування від нещасних випадків. Соціальний пакет покращує імідж роботодавця, створює позитивне ставлення партнерів, зменшує плинність кадрів, мінімізує ризик конфліктів у компанії та зловживання лікарняними, а щодо соціального забезпечення – зменшує кількість допомоги по тимчасовій непрацездатності.

Проте в умовах соціально-економічної кризи додаткові затрати по добровільному страхуванню є небажаними для роботодавця. Тому для розвитку соціалізації на підприємстві необхідно запровадити податкові пільги, особливо якщо на підприємстві укладено колективний договір про медичне страхування або страхування від нещасних випадків – надати пільги у вигляді зменшення кількості днів оплати лікарняних роботодавцем з п'яти днів до двох. Цей захід дає покращення на макроекономічному рівні та в регіонах, оскільки система добровільного страхування дасть змогу розвивати страховий ринок, покращувати сферу охорони здоров'я в частині зменшення поширення захворювань та захворювань у регіонах та в частині фінансування страхових внесків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Внукова Н., Кузьминчук, Н. Соціальне страхування. Київ : Кондор, 2018.
2. Копчикова І. Електронні лікарняні: обліково-правовий аспект. *Економіка та суспільство*. 2022. № 36. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-35> (дата звернення: 10.12.2022).
3. Лаврик О. Соціальне страхування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економічний аналіз*. 2021. № 31 (2). С. 107–113. DOI: <http://dx.doi.org/10.35774/econa2021.02.107> (дата звернення 19.12.2022).
4. Положення про комісію (уповноваженого) із страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, затв. Постановою ФСС від 19.07.2018. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0013890-18#Text> (дата звернення: 19.12.2022).
5. Порядок здійснення Фондом соціального страхування України перевірок обґрунтованості видачі та продовження листків непрацездатності, затв. наказом МОЗ від 01.06.2021 № 1066. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0729-21#Text> (дата звернення: 19.12.2022).
6. Порядок організації ведення Електронного реєстру листків непрацездатності та надання інформації з нього, затверджений Постановою КМУ від 17.04.2019 № 328. Дата оновлення: 28.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/328-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.12.2022).
7. Порядок перевірки правильності використання страхувальниками страхових коштів Фонду соціального страхування України та застосування фінансових санкцій за порушення встановленого порядку їх використання, затв. постановою Правління ФСС від 02.10.2020 № 23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0023890-20> (дата звернення: 16.12.2022).
8. Ткаченко В. Лікарняний 2022: які терміни виплат за рахунок ФСС. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20220909-likarnyanyj-2022-yaki-terminy-vyplat-za-rahunok-fss/> (дата звернення: 19.12.2022).
9. Шаварина М. П. Проблеми та шляхи вдосконалення соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2013. № 23. С. 252–256. URL: <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n23/49.pdf> (дата звернення: 20.12.2022).

REFERENCES:

1. Vnukova, N., & (2018) *Sotsialne strakhuvannia* [Social Insurance]. Kyiv: Kondor. (in Ukrainian)
2. Kopchukova, I. (2022) *Elektronni likarniani: oblikovo-pravovyi aspekt* [Electronic hospitals: accounting and legal aspect]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 36. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-35>. (in Ukrainian)
3. Lavryk, O. (2021). *Sotsialne strakhuvannia v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku* [Social insurance in Ukraine: current state and development prospects]. *Ekonomichniy analiz*, 31(2), 107–113. DOI: <http://dx.doi.org/10.35774/econa2021.02.107>. (in Ukrainian)
4. Resolution of the Board of the Social Insurance Fund on approval Regulations on the insurance commission (authorized) in connection with temporary loss of working capacity № 13 (dated 2018, July 19). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0013890-18#Text>. (in Ukrainian)

5. Order of the Ministry of Health of Ukraine on approval of The procedure for the Social Insurance Fund of Ukraine to verify the validity of issuing and extending disability certificates № 1066 (dated 2021, June 01). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0729-21#Text>. (in Ukrainian)
6. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on approval Procedure for organizing the maintenance of the Electronic Register of sick leaves and providing information from it № 328 (dated 2019, April 17). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/328-2019-%D0%BF#Text>. (in Ukrainian)
7. Resolution of the Board of the Social Insurance Fund on approval Procedure for verifying the correctness of the use of insurance funds of the Social Insurance Fund of Ukraine by policyholders and the application of financial sanctions for violation of the established procedure for their use № 23 (dated 2020, October 02). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0023890-20>. (in Ukrainian)
8. Tkachenko, V. (n.d.). Likarniany 2022: yaki terminy vyplat za rahunok FSS [Hospital 2022: what are the terms of payments at the expense of the FSS] Available at: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20220909-likarniany-2022-yaki-terminy-vyplat-za-rahunok-fss>. (in Ukrainian)
9. Shavaryna M. P. (2013) Problemy ta shliakhy vdoskonalennia sotsialnogo strakhuvannia z tymchasovoi vtraty pratsezdatsnosti [Problems and ways of improving social insurance for temporary disability]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia «Ekonomika», (23), 252–256*. Available at: <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n23/49.pdf>. (in Ukrainian)